

BOND Jogi Jó Gyakorlat Tanulmány – részlet

készítette a Kisléptékű Termékelőállítók és Szolgáltatók Országos Érdekképviseletének Egyesülete, Magyarország

Szerkesztette: Szabadkai Andrea
Major Ágnes
Kujáni Katalin

Szerzők: Szabadkai Andrea
Kujáni Katalin
Lámfalusi Ibolya
Kajner Péter
Major Ágnes
Orosz Flóra
Szabó Dorottya

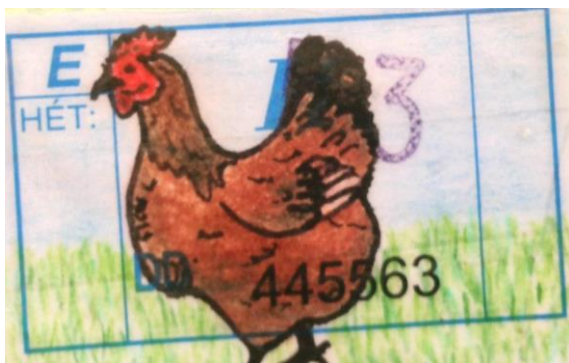
lezárva: 2019. november 30.

A tanulmány a H2020 774208 BOND - „A szervezetek és hálózatok magasabb szintű együttműködésének szervezése az európai mezőgazdasági szektorban” projekt keretein belül valósult meg

A tanulmányban ismertetett információk és nézetek teljes egészében a szerzők nézeteit tükrözi.

Ez a tanulmány a BOND projekt keretében készült jelentés alapján készült, amelyet az Európai Unió Horizont 2020 Kutatási és Innovációs Programjának 774208 számú Támogatási Szerződése finanszírozta.

Közétkeztetés

A környezetileg is fenntartható gazdálkodást a fogyasztók egyre nagyobb rétege támogatja a vásárlásával. Különösen erős a fogyasztói elvárás a gyermekek intézményi étkeztetésével kapcsolatban. Az egészséges táplálkozás igénye magától értetődő, de ez már nem csak mennyiségi, hanem minőségi elvárásokat is tartalmaz. A minőségi elvárások viszont nem csak a változatos ételeket, a megfelelő tápanyag arányokat jelentik, hanem az állatjóléti, a friss termék, a lehetőleg vegyszermentesen termesztett, illetve bio/öko alapanyagok felhasználását is. Ezáltal az itt bemutatott példák, ugyan piacra jutás (access to market) témakörébe is tartozhatnának, mégis most a környezeti

fenntarthatósági jó példák között mutatjuk be a jogi gyakorlatokat. Ma már hálózatba tömörültek azon települések képviselői, ahol helyi élelmiszerstratégiát alakítottak ki, melynek szerves része a közétkeztetés és annak ellátása helyi, bio alapanyagokkal. Milánóban, Bristolban és számos helyen Helyi Élelmiszer Stratégiát¹ dolgoztak ki.

A **közbeszerzéseknél** előnyben lehet részesíteni környezetvédelmi és szociális szempontokat az élelmiszerek piacán is. Ehhez több segédanyag is rendelkezésre áll, melyek közül felsorolunk párat:

- Zöld közbeszerzés! A környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés kézikönyve, Európai Bizottság, 2016²
- Az Európai Bizottság 2019-ben új, önkéntes GPP-(zöld közbeszerzés) kritériumokat tett közzé az élelmiszerek, vendéglátó-ipari szolgáltatások és automaták vonatkozásában³. Ennek segítségével jelentősen csökkenthető a beszerzési terület környezeti hatása. A GPP-kritérium néhány fő célkitűzése a következő:
  - Az ökológiai termékek részarányának növelése;
  - a veszélyeztetett halak és tengeri termékek fogyasztásának elkerülése;
  - a növényi ételféleségek növekvő kínálatának előmozdítása;
  - az élelmiszer-pazarlás elkerülése és a hulladékgazdálkodás javítása;
  - az egyszer használatos eszközök, cikkek használatának elkerülése;
  - az energiafogyasztás csökkentése a konyhában és az automatában;
  - a konyhai vízfogyasztás csökkentése.
- Útmutató a szociális szempontok figyelembevételéhez a közbeszerzések során, Európai Bizottság, 2010⁴

2014/23/EU⁵ és 2014/24/EU⁶ irányelvek támasztják alá azt, hogy a közétkeztetési közbeszerzés során környezetvédelmi vonatkozású koncesszióteljesítési feltételek között szerepelhet például a hulladékminimalizálás vagy az erőforrás-hatékonyság is. A közbeszerzési irányelvek szerint az előzetesen közzétett odaítélési szempont olyan tényezőkre is támaszkodhatnak, amelyek nem tisztán gazdasági jellegűek. Lehetővé kell tenni, hogy az odaítélési szempontok **környezetvédelmi, társadalmi vagy innovációval kapcsolatos szempontokat is tartalmazzanak⁷**. Az ajánlatkérőknek csökkenő fontosságú sorrendben kell feltüntetniük az odaítélési szempontokat.

Milánóban, Bristolban és számos helyen **Helyi Élelmiszer Stratégiát⁸** dolgoztak ki. Ezeknek a stratégiáknak a lényege, hogy a termelők, önkormányzatok, konyhák, helyi vállalkozások együttműködésére építve a helyben előállított termékek jussanak el a fogyasztókhoz a társadalmi igényeket kiszolgálva. Több esetben ezek az együttműködések

---

¹ www.milanurbanfoodpolicypact.org/ and www.bondproject.eu/wp-content/uploads/2018/06/BOND-REPOSITORY-UK-Bristol-City-Food-Network.pdf

² https://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm

³

[https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/190927_EU_GPP_criteria_for_food_and_catering_services_SW_D_\(2019\)_366_final.pdf](https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/190927_EU_GPP_criteria_for_food_and_catering_services_SW_D_(2019)_366_final.pdf)

https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/food_GPP_product_sheet.pdf

⁴ http://www.kozbeszerzes.hu/static/uploaded/document/Buying%20social_hu.pdf

⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_094_R_0001_01

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

⁷ Whereas (37) of 2014/24/EU

⁸ www.milanurbanfoodpolicypact.org/ és www.bondproject.eu/wp-content/uploads/2018/06/BOND-REPOSITORY-UK-Bristol-City-Food-Network.pdf

szociális ellátás biztosításával (pl.: iskolások vagy hátrányos helyzetű csoportok bevonása a termelésbe) is párosulnak, ami egyéb közjavak előállítását is lehetővé teszi.

Valenciában (Spanyolország) a meghatározott egészséges tápanyagbevitt előíró szabályozás mellett a környezeti, társadalmi szempontokat is beépítették a közétkeztetési rendeletbe.

Az intézményi étkeztetésre is hatályos 84/2018 rendelet⁹ lehatározza azokat az EU-s irányelveket (2014/23/ és 2014/24 EU irányelvek) amellyel alátámasztja azt, hogy környezetvédelmi vonatkozású koncesszióteljesítési feltételek között szerepelhet például a hulladékminimalizálás vagy az erőforrás-hatékonyság is.

A rendeletben szabályozva van a zsír-, cukor-, és sótartalom is valamint ösztönzi a friss gyümölcsök, zöldségek, a **helyi élelmiszerek és az ökológiai termékek, és az egészséges és fenntartható ételek** vásárlását.

Minimum kötelező kritériumként meghatározzák, hogy a nyertes ajánlattévő szolgáltatónak

- a) **Friss szezonális** gyümölcsöt és zöldséget legalább 40%-ban kell tartalmazzon a beszerzés.
- b) **Ökológiai** termékek a teljes beszerzés legalább 3%-t kell tartalmazza
- c) Ki kell dolgozni a **diétás** betegek igényeihez igazított menüt.

A rendelet előírja, hogy az egészséges menüeknek a "mediterrán étrend" alapján készülni.

Valenciában a BOND projekt keretében látott jó példa ennek alkalmazására a CUINATUR¹⁰ szolidáris közétkeztetési rendszer.

Olaszországban, Veneto régió törvényhozása 2008-ban¹¹ megalkotta az un. **'0 km-es termékek'** szabályát, azaz amely utal a termékek előállításának és a fogyasztás helye közötti rövid távolságra. A jogszabály átfogóan támogatta a '0 km-es termékek' értékmegőrzését, és jogszabályi keretet alkotott a '0 km-es termékek' marketingjére és fogyasztására, a termékek eredetére, jellemzőire és árára vonatkozó fogyasztói tájékoztatásra. A magán és közszeaktor közétkeztetésébe történő beszállítás támogatására vonatkozó szabályokat állapított meg, annak érdekében, hogy fellendítse a termelők és fogyasztók közötti közvetlen értékesítést. Meghatározta a „minőségi termék”, a „tradicionális termék”, a „szezonális termék” és szabályokat tartalmazott a környezetvédelmileg fenntartható termékekre.

A program ösztönző szabályozási része, hogy a közétkeztetésben un. '0 km-es termékeket' használjanak, ez kiválasztási szempont is a pályázatok elbírálásakor.

Az önkormányzatok számára lehetővé vált, hogy a piacterület 15 %-át fenn kell tartani olyan mezőgazdasági termelők számára, akik közvetlenül a fogyasztók számára értékesítenek. Sőt, az önkormányzati rendezési terveknek ki kell terjedniük a helyi termelői piacokra is.

---

⁹ DECRET 84/2018, de 15 de juny, del Consell, de foment d'una alimentació saludable i sostenible en centres de la Generalitat. [2018/6099] http://www.dogv.gva.es/portal/ficha_disposicion.jsp?L=1&sig=006177/2018

¹⁰ <http://www.cuinatur.com/wp/>

¹¹ Legge regionale 25 luglio 2008, n. 7 (BUR n. 62/2008)

(<https://bur.regione.veneto.it/BurvServices/pubblica/DettaglioLegge.aspx?id=208104>) és annak 2010-es módosítása: Leggi N. 3 del 22 gennaio 2010 (Bur n. 8 del 26/01/2010)

<https://bur.regione.veneto.it/BurvServices/pubblica/DettaglioLegge.aspx?id=221779>

A jogszabály lehetővé tette az 5. paragrafusában, hogy azok a vállalkozások, akik regionális körben működnek, és az éves forgalmuk 30 %-ában helyi terméket értékesítenek egy speciális a helyi termék promócióját szolgáló logót használhatnak.

A jogszabályalkotást megelőzte egy széles társadalmi mozgalom, amelynek az élén a Coldiretti gazdaszövetség állt, amely a jogszabály tervezetét fogalmazta meg, és egy petíció kíséretében nyújtották be 25.000 támogató aláírással, kérve a jogszabály elfogadását. A tervezet lényege az volt, hogy előírta, hogy a közétkeztetésben, a kórházakban és más közpénzekkel finanszírozott szervezeteknél az érkezéshez felhasznált alapanyagoknak az 50%-a helyi termék legyen éves szinten.

Szociális gazdaság, szociális farmok a közjóért a közétkeztetés szemszögéből

Az Európai Unió Gazdasági és Szociális Igazgatósága 2017-ben jelentette meg harmadik a CIRIEC¹² által készített jelentését a szociális gazdaságról. A jelentés alapján, valamint a kigyűjtött helyi élelmiszerrendszerekhez kapcsolódó és szociális gazdaság témában kiadott Európai Unió kommunikációk összevetése után állapítható, hogy a szociális gazdaság előtt álló akadályok sokban hasonlítanak a kis gazdaságok helyi élelmiszerrendszerek előtt álló akadályokhoz.

- fogalmak eltérő értelmezése;
- átláthatóság hiánya;
- nehezen férnek hozzá az uniós forrásokhoz, nem hitelképesek;
- sokféle szabályozása nehezen értelmezhető/alkalmazható a számukra;
- nem rendelkeznek elég tudással, információval és kapacitással;
- nem tudják leküzdeni a bürokratikus akadályokat;
- földhöz jutás, földhasználat nehézségei;
- alacsonyabb gazdasági hatékonyság;
- a célcsoport zömében idős, sérült, kiszolgáltatott; szakmai (sokrétú és professzionális) kompetenciák, szaktudás hiánya¹³.

A szociális farmok is a társadalom szükségleteire reagálva nyújtanak kiegészítő tevékenységként szociális szolgáltatást. Erőteljes már a care farming mozgalom Hollandiában, Olaszországban, Franciaországban, Norvégiában, Belgiumban (Flandria), Ausztriában, Németországban és Nagy-Britanniában¹⁴. Ezért a szociális farmok és a szociális vállalkozásoknak is nagy szerepük van a vidéki élet közösségi szervezésében és a gazdák diverzifikált tevékenységének elősegítésében.

Az 1991. évben elfogadott olasz szociális szövetkezeti törvényt követően mára Európában már 19 országban van a szociális gazdaságra vonatkozó szabályozás. Van, ahol külön, önálló jogintézményt állítottak fel (Franciaország, Olaszország¹⁵, Lengyelország, Portugália,

¹²Köztulajdonú, Szociális és Szövetkezeti Gazdaság Nemzetközi Kutató- és Tájékoztatóközpontja (CIRIEC 2017) Újabb fejlemények az Európai Unióban a szociális gazdaság terén. A CIRIEC által az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére készített jelentés összefoglalása. Brüsszel: European Economic and Social Committee (EESC). <https://publications.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/c1f1e8e6-bd27-11e7-a7f8-01aa75ed71a1/language-hu>

¹³ CIRIEC (2017), (2016/2237(INL)), (2013/2096(INI)), (COM(2011) 682 final), (2011/C 104/01)

¹⁴ <https://www.agronaplo.hu/hirek/szocialis-farmok>

¹⁵ Law, 8 November 1991, no. 381, on cooperative sociali, <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1991-11-08;381!vig=2014-02-24>

Spanyolország, stb.), másutt szociális vállalkozásra egy feltétel rendszert dolgoznak ki és ezen feltételek teljesítést követően az az adott szervezetet elismerik szociális vállalkozásnak (Finnország, Olaszország¹⁶, Románia, Szlovákia, Szlovénia).

Áttekintve néhány ország szociális gazdaságra vonatkozó szabályozását, néhány említésre méltó szabályt adunk közre:

A szociális gazdaságra vonatkozó szabályok az újabb csoportja van kialakulóban, amely a szociális gazdaságot tágabban, a szolidaritási, illetve a közjó gazdaság részeként határozza meg.

A szociális vállalkozások hagyományosabb formáiban két féle szabályozási modellt találtunk: Az egyik, amely kizárólag a munkaintegrációra vonatkozó tevékenységet ismeri el szociális vállalkozási tevékenységnek, míg a másik modell a közérdeket szolgáló bármely tevékenységet. A szélesebb tevékenységi kört engedő szabályozások közül Szlovéniában¹⁷ a megújuló energiaforrások használatának és a zöld gazdaság fejlesztését támogató tevékenység is lehet egy szociális vállalkozás tevékenysége. Romániában pedig szociális vállalkozási tevékenység a hagyományörző tevékenység is.

(Italy) Olaszország / Szociális gazdaság a mezőgazdaságban

Olaszországban született meg Európában az első szociális vállalkozásra vonatkozó szabályozás, a szociális szövetkezeti törvény¹⁸, majd ezt követte 2006-ban a szociális vállalkozásról szóló törvény¹⁹. A tanulmány alaptémája szempontjából azonban a legjelentősebb a 2015. évben született a szociális mezőgazdaságra (social agriculture/ farming) vonatkozó törvény²⁰.

A szociális mezőgazdaságot végzők előnyt élveznek az iskolai és kórházi közétkeztetési pályázatokon, bizonyos termőföldek esetében elővásárlási és előbérleti joguk van

A törvény kifejezett célja, hogy a mezőgazdasági vállalkozások többfunkciós tevékenységét mozdítsa elő, az egyének, a családok és a helyi közösségek részére, különös tekintettel a vidéki területeken. Szociális mezőgazdasági (social agriculture/ farming) tevékenységet a magánszemély gazdák (individual farmers), illetve mezőgazdasági társult vállalkozások, valamint szociális szövetkezetek folytathatnak. A hagyományos munkaintegrációs tevékenység mellett számos egyéb tevékenység végzése is szociális gazdasági tevékenységnek minősül. Ilyenek a helyi közösség részre végzett a mezőgazdasági tevékenységhez kötődő szociális és egyéb szolgáltatások, amelyek nemcsak a szociális és munkaintegrációt illetve egészségügyi rehabilitációt segítik elő, hanem lehetnek rekreációs célúak, valamint a mindennapi élethez szükséges tudást adnak át. Továbbá ilyen tevékenység még a **környezetvédelmi és élelmiszerekkel kapcsolatos oktatás**, a biodiverzitás megőrzésével kapcsolatos tevékenységek, a régióra vonatkozó ismereteinek terjesztése

---

¹⁶ Legislative Decree of 24 March 2006, no. 155 on impresa sociale, <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2006-03-24:155!vig=>

¹⁷ Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št.20/11,90/14 – ZDU-11 in 13/18), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6175>

¹⁸ Law, 8 November 1991, no. 381, on cooperative sociali, <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1991-11-08:381!vig=2014-02-24>

¹⁹ Legislative Decree of 24 March 2006, no. 155 on impresa sociale, <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2006-03-24:155!vig=>

²⁰ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2015/09/8/15G00155/sg>

szociális és oktatási gazdaságok keretében, amelybe beletartozik óvodás gyermekek, valamint a társadalmi, fizikai és pszichés nehézségekkel küzdő emberek számára történő foglalkozások tartása. Mindezekre a tevékenységek (kivéve a munkaintegrációs tevékenységet) mezőgazdasági kiegészítő tevékenységnek minősül. Ugyanez vonatkozik azokra a szociális szövetkezetekre, amelynek a mezőgazdasági tevékenységéből származó bevétele meghaladja a teljes bevétel 30 %-át.

Spanyolország

Spanyolország egyik tartományának, Valenciának²¹ 2017. évben megszületett szabályozása a közjó gazdaságot így határozza meg: „*egy stabil társadalmi-gazdasági rendszer kialakításának modellje, amely egy etikus és fenntartható piacgazdaságot fejleszt, ugyanazon alapvető és alkotmányos értékek alapján, amelyek egyetemesen elismertek: méltóság, szolidaritás, ökológiai a fenntarthatóság, a társadalmi igazságosság, az átláthatóság és a demokrácia*”. Ebben a fenntartható gazdaság: növekedés, amely összehangolja a gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődést egy versenyképes gazdaságban, elősegíti a minőségi foglalkoztatást, az esélyegyenlőséget és a társadalmi kohéziót, és garantálja a környezet tisztelgetben tartását és a természeti erőforrások ésszerű felhasználása a jelenlegi nemzedékek igényeinek kielégítése érdekében, anélkül hogy veszélybe sodorná a jövő generációk saját igényeik kielégítésének lehetőségét. A szociális vállalkozásoknak hivatalosan akkreditált ellenőrzésnek és értékelésnek kell megfelelni. amelynek célja a gazdálkodó egység által a fenntarthatósági jelentésben megadott, a társadalmi felelősségvállalás és fenntarthatóságra vonatkozó adatok ellenőrzése.

A spanyol alkotmány 128. cikkéhez kapcsolódik a közjó gazdasága, amely szerint "*az ország teljes vagyonának különböző formái (...) másodlagosak az általános jószághoz képest*". A szociális gazdaságról szóló Spanyolországi szociális gazdasági törvény²² kedvezményeket biztosít az önfoglalkoztatóknak és a szociális vállalkozásoknak a foglalkoztatás önfoglalkoztatás segítése érdekében, A minőségi és stabil munkahelyteremtés érdekében a támogatás (kedvezmény) segíti a sajátos körülményeik miatt nagyobb nehézségekkel küzdők munkaerő-piaci beilleszkedést. Segíti azokat is akik a társadalmi kirekesztés veszélyének vannak kitéve.

Szlovákia

Szlovákiában 2019. január 1-től a bejegyzett szociális vállalkozások csökkentett, 10%-os áfa-kulccsal értékesíthetnek.²³

Szlovákiában a szociális gazdaságról szóló törvény 2018-ban fogadták el²⁴. Ennek 5 § úgy fogalmaz, hogy szociális vállalkozás az, amely mérhető pozitív társadalmi hatást fejt ki. A rendelkezés szerint a pozitív társadalmi hatás a non-profit alapon való működés. Ugyanakkor figyelemre méltó az, hogy a Kereskedelmi Törvényben²⁵ a vállalkozások meghatározását (2

²¹ 2/2017 rendelet, http://www.dogv.gva.es/datos/2017/02/06/pdf/2017_902.pdf

²² 5/2011 törvény <https://www.boe.es/buscar/pdf/2011/BOE-A-2011-5708-consolidado.pdf> és 31/2015 törvény <https://www.boe.es/boe/dias/2015/09/10/pdfs/BOE-A-2015-9735.pdf>

²³ Zákon č. 222/2004 Z. z. Zákon o dani z pridanej hodnoty, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-222>

²⁴ Zákon č. 112/2018 Z.z. Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2018-112>

²⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník. <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1991-513>

§) is módosították: hagyományos nyereség érdekelt tevékenység mellé beemelték a szociális vállalkozási tevékenységet is, mint olyan vállalkozási tevékenységet, amelynek mérhető pozitív társadalmi hatása van.